

Dorota Kilańska

Przewodnicząca Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego

Sprawozdanie z Międzynarodowej Jubileuszowej Konferencji z okazji 50-lecia Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego

Report of Jubilee International Conference on the occasion of 50th Anniversary of Polish Nurses Association

Dnia 15 września 2007 roku w Centrum Dydaktycznym Akademii Medycznej w Warszawie odbyła się Międzynarodowa Jubileuszowa Konferencja „Pielęgniarstwo Polskie na przełomie wieków — 50 lat Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego”. Organizatorami Konferencji byli: Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego i Wydział Nauki o Zdrowiu AMW. Wydarzenie to miało szczególny charakter dla polskiego pielęgniarstwa, gdyż obchodzono 50 rocznicę powstania pierwszej po wojnie niezależnej organizacji pielęgniarskiej, która reprezentowała pielęgniarki w kraju i za granicą. Doniosłość wydarzenia podkreślała obecność wielu gości. Wśród nich byli między innymi I wiceprezydent Międzynarodowej Rady Pielęgniarek (*International Council of Nurses*) — Franz Wagner, przewodnicząca Europejskiej Federacji Stowarzyszeń Pielęgniarek (EFN, *European Federation of Nurses Association*) — Annette Kennedy i przewodnicząca Brytyjskiego Królewskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego (RCN, *Royal College of Nursing*) — Maura Buchanan. Mieliśmy zaszczyt gościć przedstawicieli władz rządowych, samorządowych, sejmu i senatu oraz zasłużone dla pielęgniarstwa koleżanki, w tym medalistki Medalu Florencji Nightingale, a także 390 uczestników konferencji z kraju i z zagranicy.

Doniosłość tego wydarzenia podkreśla fakt, że konferencję objęli patronatem honorowym: Hiroko Minami — prezydent ICN, Annette Kennedy — przewodnicząca EFN, p. Janina Fetlińska — Senator RP, p. Hanna Gronkiewicz-Waltz — prezydent Miasta Stołecznego Warszawa oraz p. Adam Struzik — marszałek województwa mazowieckiego.

W pierwszej części konferencji Franz Wagner mówił na temat właściwego środowiska pracy pielęgniarek,

podkreślając znaczenie odpowiedniego podejścia do organizacji pracy, zatrudniania, wspierania i motywowania dla osiągnięcia prawidłowej kultury organizacyjnej zakładu i profesjonalnego pielęgnowania w celu zapewnienia wysokiej jakości opieki i leczenia. W swoim wystąpieniu przedstawił także działania ICN w zakresie pomocy pielęgniarkom w zatrudnianiu i negocjowaniu wynagrodzeń. W 2007 roku ICN wydało broszurę dla pielęgniarek pt. „Co powinieneś wiedzieć na temat możliwości zatrudnienia na umowę o pracę i kontrakcie”, a także „Zarządzanie opieką i bezpieczeństwem w pracy pielęgniarek, program dla pielęgniarek”. Na stronach internetowych ICN znajdują się także linki do stron, gdzie ICN między innymi pomaga pielęgniarkom w znalezieniu zatrudnienia oraz w 2007 roku ICN zainicjowało „sieć pielęgniarek polityków”, w ramach której pielęgniarki zaangażowane w działalność polityczną na poziomie samorządu czy parlamentu mogą się wymieniać doświadczeniami. *International Council of Nurses* wskazuje na ważność udziału naszej grupy zawodowej w życiu politycznym kraju. Należy podkreślić, że pielęgniarki, które są matkami, opiekunkami i wykonują zadania związane z pracą zawodową, najlepiej orientują się w tym, jakie problemy wymagają rozwiązań legislacyjnych. Działając na rzecz zawodu, mogą także wiele uczynić dla swoich podopiecznych, aby opieka nad nimi była bezpieczna, a pacjent był z niej zadowolony.

Kolejnym prelegentem była Maura Buchanan, która przedstawiła współczesne wyzwania pielęgniarstwa z perspektywy Wielkiej Brytanii i Towarzystwa, które reprezentuje. Podkreśliła, że na świecie jest ponad 13 mln pielęgniarek i prawie w każdym państwie: „my jesteśmy osobami, które dostarczają większość usług

opieki zdrowotnej, nie jest więc przesadą powiedzieć, że pielęgniarki są ‘kręgosłupem’ globalnego systemu opieki zdrowotnej”. W każdej godzinie, każdego dnia pielęgniarki są dostępne dla osób w każdym wieku. To pielęgniarka jest osobą, która edukuje i doradza; szczepi i prowadzi badania profilaktyczne, promuje zdrowie, łagodzi cierpienie, ale także zapobiega chorobom, jak również opiekuje się pacjentem w chorobie. Żaden system zdrowotny nie zapewnił lepszej opieki z mniejszą liczbą pielęgniarek, ponieważ zasoby kadrowe są ważne. Można zapytać o to jakkolwiek pielęgniarkę i jakiegokolwiek pacjenta. I bądźmy szczerzy, to nie jest trudne do zrozumienia — to jest logiczne, ponieważ można zainwestować w nowy sprzęt, w nowe metody leczenia i w nowe szpitale. Ale jeśli nie zainwestujesz w pielęgniarki, których potrzebujesz do wykorzystania nowego sprzętu, do stosowania nowych metod leczenia i do pracy w nowych szpitalach, nigdy nie będziesz mógł dostarczyć jakościowo dobrej opieki skoncentrowanej na pacjencie. Problem ten jest o tyle pilny, że według ostatniego sprawozdania ICN w strefie podzwrotnikowej w Afryce brakuje 600 tys. pielęgniarek. Nawet w Wielkiej Brytanii przewiduje się w przyszłości brak pielęgniarek, z powodu przejścia 180 tys. z nich na emeryturę w następnej dekadzie. Niewystarczająca liczba pielęgniarek oznacza niewystarczającą opiekę dla pacjenta. Najlepiej wyraził to poprzedni Premier Wielkiej Brytanii — Tony Blair, który w wystąpieniu w dniu 25 stycznia 2002 roku powiedział: „...**jeśli jesteś po stronie pacjenta, powinieneś być po stronie pielęgniarki**”.

Równie ważne zagadnienia poruszała Annette Kennedy, która w swoim wystąpieniu przedstawiła zasady reprezentowania pielęgniarek przez EFN w Unii Europejskiej. Europejska Federacja Stowarzyszeń Pielęgniarek, formalnie zwana Stałym Komitetem Pielęgni-

rek Unii Europejskiej lub PCN (*Standing Committee of Nurses of the EU*), została ustanowiona w 1971 roku. Europejska Federacja Stowarzyszeń Pielęgniarek reprezentuje zarówno krajowe towarzystwa pielęgniarskie, jak i grupy specjalistyczne z 30 krajów w całej Europie. Do EFN należy ponad milion członków, a reprezentujemy interesy 6 milionów pielęgniarek z całej Europy. Podstawową sprawą EFN było i zawsze będzie dążenie do udzielania najwyższego standardu opieki zdrowotnej przez najbardziej kompetentnych, wykwalifikowanych i wyedukowanych profesjonalistów, tak aby każda jednostka w całej Europie otrzymała opiekę zdrowotną opartą na indywidualnych potrzebach bez względu na zamożność, narodowość czy miejsce w społeczeństwie. Europejska Federacja Stowarzyszeń Pielęgniarek rozmawia, współpracuje i wpływa na Komisję Europejską, Radę Europy i Parlament Europejski w takich kwestiach, jak: mobilność, planowanie zatrudnienia, zdrowie publiczne, edukacja i praktyka zawodowa. Federacja współpracuje również z innymi organizacjami zawodowymi, nie tylko związanymi ze zdrowiem, włączając w to organizacje pozarządowe. Polskie Towarzystwo Pielęgniarskie, jako członek EFN, reprezentuje w nim Polskę od 1991 roku. Jest wiele ważnych zagadnień, które mają wpływ na pielęgniarstwo. Jednym z nich jest obraz pielęgniarki w mediach. Suzanne Gordon w swojej książce pt. *„Nursing Against the Odds”* — „Pielęgniarstwo przeciw nierównościom” argumentuje, że medialny obraz pielęgniarek jako asystentek lekarzy, jaki przedstawia się w takich filmach, jak na przykład „Ostry dyżur”, kształtuje stereotyp pielęgniarki nieudolnej. Gordon stwierdza, że pielęgniarki niechętnie przemawiają w mediach. Kiedy to robią, mają skłonność do używania słów budzących emocje, jak „opieka”, „orędownik” i „holistyczny”. Te wyrazy

nie uzmysławiają ludziom kluczowej roli, jaką odgrywają pielęgniarki dzięki swoim umiejętnościom i wiedzy w ratowaniu ludzkiego życia. Każdego dnia pielęgniarki muszą rozpoznawać różne powikłania, takie jak wstrząs, krwawienie, zatrzymanie krążenia, zakażenia i inne. Jeśli pielęgniarki na oddziale kardiologicznym nie rozpoznałyby arytmii na EKG i nie rozpoczęły właściwego postępowania, wielu pacjentów straciłoby życie. Annette Kennedy podkreślała wagę obrazu opieki pielęgniarskiej: „Czy słyszeliśmy kiedyś, aby pielęgniarki nagłaśniały ten fakt? Czy my same przyczyniamy się do naszej niewidzialności? Spośród wszystkich zawodów medycznych to pielęgniarki dysponują najważniejszymi informacjami o pacjencie. Są bezwzględnie potrzebne i nie można podjąć żadnej decyzji dotyczącej leczenia, nieważne — małej czy dużej, bez uwzględnienia ich głosu”.

Przez historię zawodu i wpływ na nią Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego przeprowadziła uczestników konferencji p. Krystyna Wolska-Lipiec, wieloletnia przewodnicząca Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego. Dzięki jej wykładowi mogliśmy poznać najważniejsze fakty z historii zawodu pielęgniarki. Omawiając to zagadnienie, nie należy zapominać o pierwszym stowarzyszeniu pielęgniarskim — Polskim Stowarzyszeniu Pielęgniarek Zawodowych — przedwojennej organizacji scalającej nie tylko pielęgniarki z pierwszych szkół pielęgniarskich w Polsce. Trudno streścić 50 lat historii Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego. Autorka niniejszej pracy przybliży tylko najważniejsze wydarzenia. W 1956 roku — w związku z dokonanymi zmianami politycznymi — zaistniały warunki sprzyjające podjęciu prób utworzenia Stowarzyszenia. Z pomocą Ministra Zdrowia powstał Komitet Organizacyjny Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego. W 1957 roku w dniach 8–9 stycznia odbył się założycielski Kra-

jowy Zjazd, który zatwierdził strukturę organizacyjną, władze i program działania Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego, będącego kontynuatorem idei Polskiego Stowarzyszenia Pielęgniarek Zawodowych. Przewodniczącą Zarządu Głównego została Halina Stefańska. Polskie Towarzystwo Pielęgniarskie funkcjonuje w innych warunkach politycznych i ekonomicznych, które determinują zakres i metody jego działania. Troskę o problemy socjalne i materialne pielęgniarek i położnych przejęły związki zawodowe, pozostawiając PTP rolę opiniotwórczą i doradczą. Towarzystwo podjęło działania mające na celu znowelizowanie ustawy o zawodzie pielęgniarki, utworzenie w Ministerstwie Zdrowia samodzielnej jednostki odpowiedzialnej za prowadzenie polityki pielęgniarskiej, umożliwienie pielęgniarkom kształcenia na poziomie akademickim oraz dbałość o etykę zawodową. Wspólnym celem obydwu organizacji — PSPZ i PTP — jest stałe dążenie do podnoszenia rangi zawodu. W 1960 roku **podjęto przygotowania do rozpoczęcia studiów wyższych dla pielęgniarek**. Na wniosek PTP i Sekcji Pielęgniarek Związków Zawodowych Pracowników Służby Zdrowia, Minister Zdrowia i Opieki Społecznej powołał Ośrodek Doskonalenia Średnich Kadr Medycznych, którego dyrektorką została Rachel Hutner. Natomiast w 1961 roku, na Kongresie ICN w Melbourne, PTP reaktywuje swoją przynależność do Międzynarodowej Rady Pielęgniarek. Kolejnym etapem jest uzyskanie w 1966 roku zezwolenia MZiOS na organizowanie Olimpiad Pielęgniarskich. Kolejne wydarzenie to powstanie w 1969 roku 3-letniego Studium Pielęgniarstwa na Akademii Medycznej w Lublinie, przekształconego w 1972 roku w Wydział Pielęgniarstwa Akademii Medycznej w Lublinie, jedyny w Europie ośrodek kształcenia akademickiego pielęgniarek. Ważnym wydarzeniem było także opublikowanie w 1973 roku **pierwszego w Polsce**

opracowania zasad etyki zawodowej pielęgniarki i położnej, które w 1984 roku MZiOS przekazał środowisku jako obowiązujące. Od 1978 roku PTP reprezentuje Polskę w Europejskiej Grupie Pielęgniarek Badaczy przy WHO (WENR, *Workgroup of European Nurse Researches*), w skład której wchodzi polska pielęgniarka dr Anna Bulanda-Kordas. Natomiast od 1979 roku PTP, wspólnie z MZiOS oraz Związkiem Socjalistycznej Młodzieży Polskiej, organizuje turniej o Złoty Czepek Pielęgniarski. W tym samym roku Zarząd Główny PTP występuje do MZiOS z postulatem powołania Departamentu Pielęgniarstwa. Dopiero w 1981 roku **powstaje samodzielny Wydział Pielęgniarstwa** w MZiOS. Zarząd Główny PTP na łamach pisma „Pielęgniarka i Położna” przedstawia wzorcowe wskaźniki obsady pielęgniarskiej w placówkach ochrony zdrowia. W 1989 roku ZG PTP zatwierdza ostateczną wersję Hymnu Pielęgniarek (dotychczas istniały 3 wersje). Urszula Krzyżanowska-Łagowska opracowuje **projekt ustawy o samorządzie** pielęgniarek i położnych, który dzięki postance Krystynie Ejsmont zostaje wniesiony pod obrady Sejmu. W 1993 roku odbywa się I Kongres Pielęgniarek i Położnych w Busku Zdroju, a Walny Zjazd PTP zmienia statut oraz status Towarzystwa, które od tej chwili **staje się Towarzystwem Naukowym**. Zostaje powołana Rada Naukowa, organ opiniotwórczo-doradczy ZG PTP. Rozpoczyna się wydawanie *Zeszytów Naukowych „Problemy Pielęgniarstwa”*. Ożywiają się kontakty międzynarodowe PTP. W latach 1995–1996 przedstawiciele ZG PTP uczestniczą w pracach nad Ustawą o Zawodach Pielęgniarki i Położnej oraz Kodeksem Etyki Polskiej Pielęgniarki i Położnej (Ustawa z dn. 5 lipca 1996, DzU nr 91, poz. 410), a także nad nowelizacją tej Ustawy w latach 1998, 2000 i 2002. Epokowym wydarzeniem jest uczestnictwo polskiej delegacji w uroczystościach stulecia Międzynarodowej Rady Pielęgniarek w 1999

roku w Londynie. Polskę reprezentowało 14 przedstawicielek PTP. Obecnie mamy swoich reprezentantów w ICN, EFN, WENR/WHO. Uczestniczą oni w spotkaniach i pomagają w przekazywaniu wiadomości o problemach pielęgniarstwa w Polsce. Wspólnie szuka się rozwiązań i niejednokrotnie udziela się wzajemnej konkretnej pomocy i wsparcia.

Dużym zainteresowaniem gości cieszyło się wystąpienie dr Barbary Dobrowolskiej, dotyczące pielęgniarek represjonowanych. Od wielu lat pielęgniarki walczą o godne życie, a zdarzało się często tak, że za swoje zaangażowanie na rzecz zawodu były odsuwane od pracy lub też musiały wyjeżdżać bez możliwości powrotu. Niewiele wiemy na ten temat i dlatego cieszy fakt, że dzięki zaangażowaniu dr B. Dobrowolskiej możemy bliżej poznać postaci koleżanek, które walczyły o lepsze jutro dla pielęgniarstwa.

Opublikowane teksty wystąpień ukazały się w specjalnym wydaniu zeszytów naukowych „Problemy Pielęgniarstwa” 2–3/2007.

W sesji „Wielkie Postaci Pielęgniarstwa” swoje referaty zaprezentowali między innymi studenci Wydziału Nauki o Zdrowiu AM w Warszawie. Referaty pt. „Pani z lampą — Florencja Nightingale” i Historia Hanny Chrzanowskiej” przedstawili Małgorzata Durka i Piotr Goworek. Wystąpienia te powstały pod kierunkiem dr Haliny Cieślak. Były to w bardzo ciekawy sposób przedstawione historie wielkich pielęgniarek: pionierki profesjonalizmu w pielęgniarstwie — F. Nightingale i Polki Hanny Chrzanowskiej — pielęgniarki, która swoje życie poświęciła pielęgniarstwu. Prelegenci umożliwili uczestnikom konferencji wysłuchanie głosu F. Nightingale, co było niezwykle ciekawym doświadczeniem dla obecnych, zwłaszcza że nagranie pochodziło z 1890 roku.

Konferencji towarzyszyła również wystawa przygotowana przez Główną Komisję Historyczną Polskiego

Towarzystwa Pielęgniarskiego „Wzorce osobowe pielęgniarek polskich”, do której wydano specjalny przewodnik prezentujący dokumenty przedstawione na wystawie.

Mogliśmy się także pochwalić twórczością pielęgniarek/położnych. Wśród nas są osoby, które piszą wiersze, haftują, malują; tworząc dla innych, realizują misję zawodu.

Zakończenie konferencji pokazało, że nie tylko pracujemy razem, ale potrafimy się wspólnie bawić — „celebrować przeszłość z myślą o przyszłości”. Przy dźwiękach muzyki zespołu Danuty Stankiewicz piosenkarka wraz z prof. Krzysztofem Bieleckim zaprezentowała piosenki, przy których po ciężkim dniu znaleźliśmy czas na wspólną zabawę.

Podsumowując, należy powiedzieć, że cieszy fakt zainteresowania konferencją, nie tylko ze strony członków Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego; wśród nas byli również studenci, którzy oprócz uczestnictwa w konferencji, spędzili wiele godzin, pomagając w jej przygotowaniu. Autorka ma nadzieję, że zgodnie z zaleceniami

Międzynarodowej Rady Pielęgniarek przy stowarzyszeniu narodowym, jakim jest PTP, powstanie wiele kół studenckich, które w przyszłości będą świętować kolejne rocznice pracy na rzecz zawodu.

Na koniec warto przytoczyć słowa pierwszej dyrektorki Warszawskiej Szkoły Pielęgniarstwa — Amerykanki Helen Bridge, która w książce „Pogadanki o etyce” z 1928 roku pisze: „Absolwentki, które dostatecznie nie interesują się swoim stowarzyszeniem i nie popierają go czynnie, nie mają też głębszego zainteresowania dla szkoły, a może i dla pielęgniarstwa w ogóle. (...) Stowarzyszenie szkolne jest pierwszym stopniem do Stowarzyszenia Narodowego, to zaś znowu do Stowarzyszenia Międzynarodowego. Czy mamy pozostać odosobnioną grupą polską? Czy lepiej stać się czynnym członkiem w ogólnych sprawach pielęgniarstwach?”

To przesłanie sprzed wielu lat jest wciąż aktualne, warto więc, aby całe środowisko zawodowe pielęgniarek i położnych miało je w pamięci.